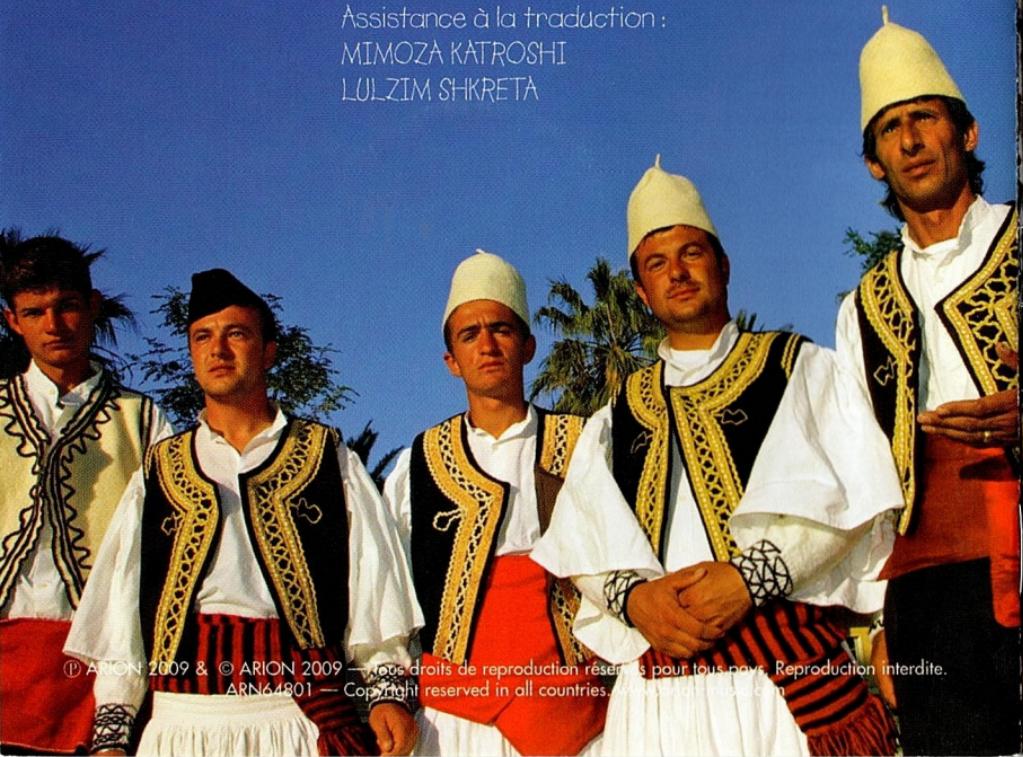

Chanteurs :
GENTIAN ÇELAJ
ISA ÇELAJ
ARDIT ÇELAJ
MIRAN AGARAJ
FITIM LIMO

Auteur des poèmes :
GENTIAN ÇELAJ
Directeur du groupe :
NAZIF ÇELAJ
Interprète :
VIKTOR LAMJ
Assistance à la traduction :
MIMOZA KATROSHI
LULZIM SHKRETA

ENDERR E BREGDETIT-O

En raison des profondes racines culturelles du pays, de sa configuration montagneuse qui isole les concentrations humaines et de la médiocrité des voies de communication, la plupart des régions – villes ou campagnes – maintiennent aujourd’hui encore vivante une riche variété d’expressions musicales dont le disque de la collection *Le chant des enfants du monde* (ARN 64800) consacré à l’Albanie fait largement état.

Les chants polyphoniques présentés dans cet album ENDERR E BREGDETIT-O proviennent de la grande région Labë, située au sud-est de Vlora. Ils sont interprétés par cinq jeunes chanteurs de Lapardha, un village de la vallée de la rivière Shushicës. Ces polyphonies *a cappella* mettent en jeu deux ou trois solistes, soutenus par l’*iso*, un bourdon, vocalisant sur les voyelles *o* ou *é*, un accompagnement influencé par les musiques byzantines.

Les thèmes chantés relèvent pour la plus grande partie des pièces des relations amoureuses (plages 1, 4, 7, 9, 12, 13, 14), des récits historico-épiques (2, 10, 11) ou des événements sociaux (3, 5, 6, 8).

Ce disque est né de la rencontre de deux maîtres de cette culture musicale Labë, M. Nazif Celaj de Lapardha et M. Mohamed Tartari de Vranisht, un autre village de la vallée. Dans le souci de maintenir la vitalité des chants polyphoniques de cette région, M. Celaj a fondé un ensemble formé des membres de sa famille, alors que M. Tartari transmet son savoir à des groupes de garçons de l’école dont il est le directeur.

Une fête de famille, un mariage, un anniversaire, une date historique, du *raki*, et tous les ingrédients sont réunis pour que le *marësi*, le premier soliste, lance le chant, qui est repris par un second soliste, le *kthyesi*, et que le reste du groupe, avec le support de la tablée, enrobe ces deux voix par un *iso* intense.

ENDERR E BREGDETIT-O

Polyphonic songs from Lapardha - ALBANIA

Albania has a deeply rooted culture. Together its geographical relief, with mountains creating remote regions, and its relatively poor communication routes have contributed to the preservation, in both town and country, of a rich variety of music. The recording in the *Le chant des enfants du monde* (Children's songs from around the world) series (ARN 64800) gives a very good general view of the music of Albania.

The polyphonic songs presented on this recording, ENDERR E BREGDETIT-O, come from Labë country, an area of southern Albania, songs are sung *a cappella* by two or three soloists, accompanied by a drone (Albanian *iso*) consisting of vocalises on the vowels *o* or *e*. Such accompaniment shows the influence of Byzantine music.

Many of the songs are about love (Nos. 1, 4, 7, 9, 12, 13, 14), history (Nos. 2, 10, 11) or social events (Nos. 3, 5, 6, 8).

This recording was made possible by two masters of the Labë musical culture: Nazif Celaj of Lapardha and Mohamed Tartari of Vranisht composed of members of his family, while Mr Tartari passes on his knowledge and experience to groups of boys at the school of which he is headmaster.

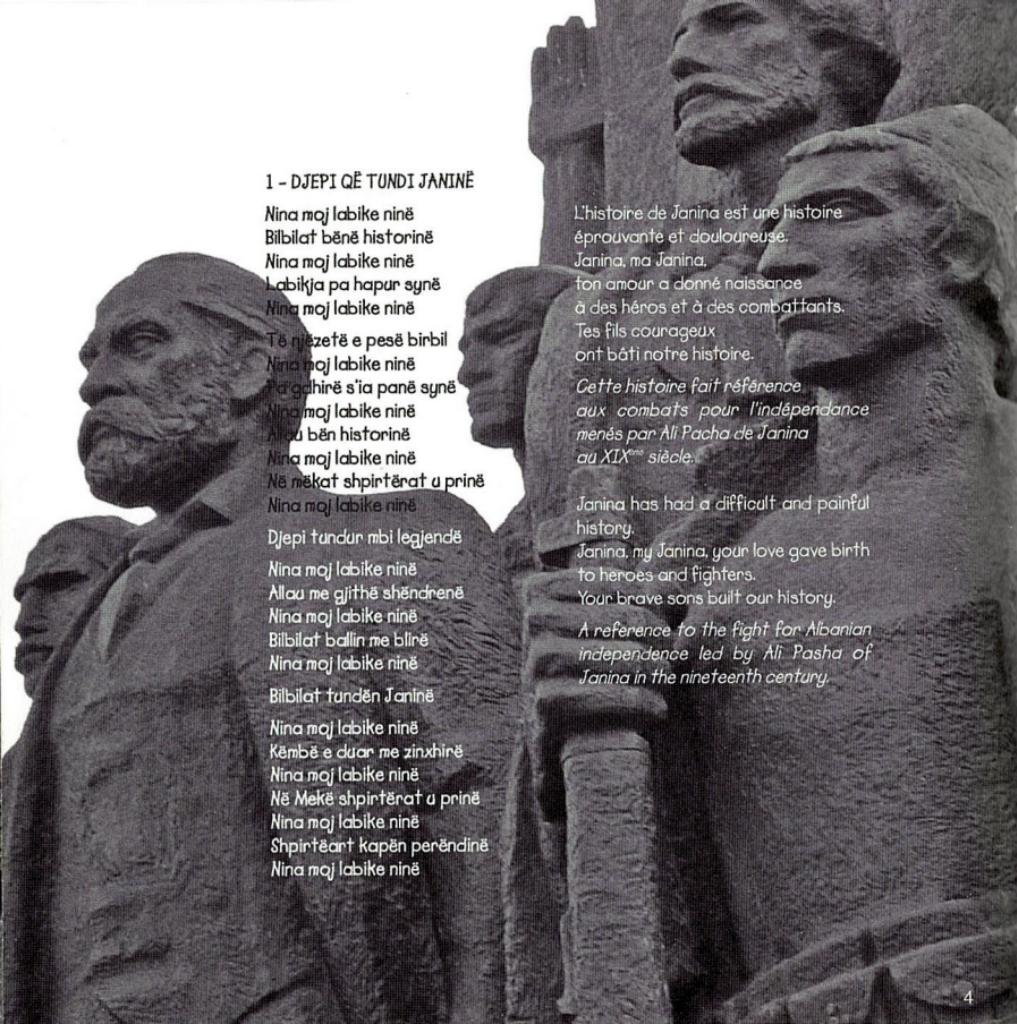
A family celebration, a wedding, an anniversary, an historic date, *raki*, all the ingredients are there. The first soloist (Albanian *maresi*) begins to sing, then the second soloist (*kthyesi*) joins in, and the rest of the group with the support of those seated around the table provide the intense drone (or *iso*).

Textes, photos & enregistrements : Francis Corpataux
Assisté de Béatrice Raubach-Corpataux.

Références: *The Garland Encyclopedia of World Music*:
Timothy Rice, James Porter, and Chris Goertzen, editors.
New York, Garland Pub, 1998. 10 v.

Informations recueillies auprès de Viktor Lami, Nazif Çelaj et
Mohammed Tartari
English translations : Mary Pardoe

1 - DJEPI QË TUNDI JANINË

Nina moj labike ninë
Bilbilat bënë historinë
Nina moj labike ninë
Labikja pa hapur synë
Nina moj labike ninë
Të njëzetë e pesë birbil
Nina moj labike ninë
Të gdhire s'ia panë synë
Nina moj labike ninë
Allau bën historinë
Nina moj labike ninë
Në mëkat shpirtërat u prinë
Nina moj labike ninë
Djepi tundur mbi legjendë
Nina moj labike ninë
Allau me gjithë shëndrenë
Nina moj labike ninë
Bilbilat ballin me blirë
Nina moj labike ninë
Bilbilat tundën Janinë
Nina moj labike ninë
Këmbë e duar me zinxhirë
Nina moj labike ninë
Në Mekë shpirtërat u prinë
Nina moj labike ninë
Shpirtërat kapën perëndinë
Nina moj labike ninë

L'histoire de Janina est une histoire éprouvante et douloureuse.
Janina, ma Janina,
ton amour a donné naissance
à des héros et à des combattants.
Tes fils courageux
ont bâti notre histoire.
*Cette histoire fait référence
aux combats pour l'indépendance
menés par Ali Pacha de Janina
au XIXe siècle.*

Janina has had a difficult and painful history.
Janina, my Janina, your love gave birth
to heroes and fighters.
Your brave sons built our history.
*A reference to the fight for Albanian
independence led by Ali Pasha of
Janina in the nineteenth century.*

2 - U BUBU RAKI E KEQE

G'na tregon plaku ca derte
u bubu raki e keqe
Jemi rritur me të keqe
u bubu raki e keqe
Në beler e në oxhaqe
u bubu raki e keqe
në duar kabosh e qelqë
u bubu raki e keqe
Ata fol e neve peqë
u bubu raki e keqe
Moj e mbyllura në qelqë
u bubu raki e keqe

3 - JETIMI ME FAT TË ZES

Se një zog që s'ka folenë
është si një komb që s'ka fënë
këmbezbathur errësirë
pa qumështin e nënës pirë
jetim jetë më zuri
më mirë të më kish marrë
lumi
Nënë moj që kur s'të pashtë
shpirtin varrit pse s'ia dhashë
kot që rrroj se s'di q'më
chemb
se nuk ndjeva gjirin tënd
jetim dhe s'kam më tjeter
do të të shoh në botë tjeter

Pse s'me merr vdekja me vete
se kam per te qare me derte
kur nje sy nuk me shikon
dhe nje dore s'me ledhaton

La chanson du raki, c'est la chanson
du plaisir, de la fête, de la joie.
C'est mon âme, c'est mon être qui
demandent cette chanson et qui
réussit par me rendre heureux

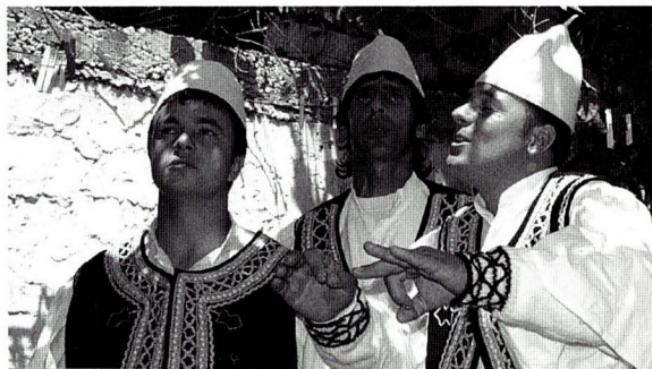
Le raki et une eau-de-vie de raisin

The song of raki is one of pleasure,
celebration and joy.
It is my soul, my being that asks me for
this song and succeeds in making me
happy.

*In Albania raki is a strong alcoholic
spirit produced by the distillation of
grapes.*

Le cœur pleure et l'âme est brisée.
La vie est sans joie.
Voilà ce qu'est la vie sans une chère
maman.
Voilà la vie sans amour et pleine de
larmes d'un orphelin.

The heart weeps
and the soul is broken.
Life is joyless.
That's what life is like
when one has no dear mother.
An orphan's life
is loveless and tearful.

q'e dua jeten me lote
kur nje fjale nuk me ngroh dot
Së atje ku duket tyni
në mëkat digjet digjet jetimi
fajet e botes së madhe
ku fëmija qan pa halle
duket dielli në mëngjes
jetimi me fat të zës
zot të kisha një nënë
do isha si yll mbi hënë

4 - ENDERR E BREGDETIT
Hoche hapin vashëz të
dëgjova
hape synin ëndërr të vështrova
vashëz e bregdetit'o
Më trokiti zemra nuk durova
seq e mora ëndrrën dhe u
zgjova
vashëz e bregdetit'o
Lule përmbi lule petalet i
mblodha
përbimi valë deti seq i hodha
vashëz e bregdetit'o
Dole me ngadalë, fluturova
brodha nëpër ëndërr,
ëndërrova
vashëz e bregdetit'o
Brodha nëpër ëndërr,
ëndërrova
hape synin vashëz s'të
vështrova

vashëz e bregdetit'o
Valë përbimi vale të kerkaj
ëndërr nëpër ëndërr, ëndërr
vashëz e bregdetit'o

Je rêve de toi ma beauté, mon amour.
J'ouvre les yeux, mais tu n'es pas là.
Je rêve de toi, mon amour de toi, fleur
de la mer.
Je rêve, je rêve, je rêve....

I dream of you, my beauty, my love.
I open my eyes, but you are not there.
I dream of you, my love, of you, flower
of the sea.
I dream, I dream, I dream...

5 - DALLGËT E DETIT

Po bie deti dallgët o.
dallgët deti, dallgët deti,
dallgët o
dallgët që tronditin o
dallgët deti, dallgët deti,
dallgët o
Ikin shqipëtarët o,
dallgët deti, dallgët deti,
dallgët o
iku moj truri i kombit o
dallgët deti, dallgët deti,
dallgët o
Dil moj nënë e varfër o,
dallgët deti, dallgët deti,
dallgët o
dil moj naten o
dallgët deti, dallgët deti,
dallgët o

6 - ÇATË DETIN O

U nisët nga Vlora, çatë detin o
tjetër ju kerkuat, tjetër gjetët o
Ah moj Vlorë e zezë
syjërlotur o
i sheh si largohen drejt
Sazanit o
I sheh si largohen drejt
Sazanit o
si zgjigje folen kanë braktisun o
Iken gjithë vites
në to
mbushur fajqe detit plot me
lule o

Les vagues de la mer les vagues de la mer
Les albanais s'en vont
Oh ma mère,
Les « cerveaux » de la nation s'en vont.
Les vagues de la mer
les vagues de mer...

*Le poème fait allusion à l'émigration
des Albanais dans les années 1990 à la
fin de la période de la dictature.*

The waves of the sea
the waves of the sea
Albanians are leaving,
Oh, my mother
The brains of the nation are leaving
The waves of the sea
The waves of the sea...

*The poem refers to the emigration of
Albanians in the 1990s, after the period of dictatorship.*

Grief is black. Misfortunes happen.
Children leave home, as birds leave
the nest.
Why?
For a better life?
They left upon the waves.
There is no escape, the unpredictable
waves overcome you.
Life ends there...
The sea is covered with flowers.
This piece too refers to the emigration of the 1990s.

7 - MALLI Q'MË KA MARRË

Zemër e përvëluar
syzëzë vetullshkruar
për fjalën e dhënë
shtegun ta kam zënë

Rrugën ta kam zenë
per fjalën e dhënë
për të thënë një fjalë
malli q'më ka marrë

Malli q'më ka marrë
të të shoh përhera
ndoshta do të shoh
kur të vijë pranvera

Ndoshët do të shoh
kur të vijë pranvera
kur qel trëndafili
dhe lulet e tjera

Nënë bjamë kur bie shi
jemi vetëm unë dhe ti
rri dhe zërin ta degjoi
kur del me shoqë tek kroi.

Juste moi et toi.
Je pense à toi ma fille de mes rêves,
mon amour:

Quand le printemps arrive et que les
roses fleurissent je rêve de te voir:
Mon cœur ma beauté.

Just you and me.
I think of you, girl of my dreams,
My love.
When spring comes and the roses
are in bloom,
I dream of seeing you again,
My heart, my beauty

8 - SHKOJNË DHE VJNË

Shkojnë dhe vijnë
amenefet vanë
fjalë e te madhit
pa fund dhe pa anë

Shkojnë dhe vijnë
nuset derë në derë
lum kush rri me to
moj e shkreta vjehrrë

Shkojnë dhe vijnë
stinët e një viti
qan kur lind fëmija
lum kush e mriti

Shkojnë dhe vijnë
zakonet në vite
rëndojnë font si mali
s'shiten me mexhite

Shkojnë dhe vijnë
gjenjeshtra, dredhira
njere kush i bën
se bëka çudira

Les saisons, les mots,
les coutumes et les problèmes
vont et viennent...
C'est le sort de tous les êtres humains...

The seasons, words,
Customs, problems
Everything comes and goes...
All human beings
are subject to the same rule...

9 - Q'MË GJETI Ç'MË GJETI

Ç'më gjeti ç'më gjeti
kur lozje me shoqë
xhamadani vija vija
mendjenj se q'më hoqë

Ç'më gjeti ç'më gjeti
kur po mbledhje molle
xhamadani vija vija
ma bëje me dore

Ç'më gjeti ç'më gjeti
kur dole në valle
xhamadani vija vija
dale moj nazë madhe

Ç'më gjeti ç'më gjeti
kur të putha buzët
xhamadani vija vija
m'u mbloqhe tërkuzë

Ç'më gjeti ç'më gjeti
të mora në duar
xhamadani vija vija
oh sa jam gëzuar

Më dole në shkallë
të prifa në dëre malli q'më ka
marrë
moj balluke prerë

Mon amour:
Mon cœur bat fort pour toi, amour de
mon cœur:
Tes yeux sont pleins de lumière et tes
lèvres sont une oasis de vie.
My love:
My heart is pounding for you, love
of my heart:
Your eyes are full of light and your
lips are a living oasis.

10 - SI SHQIPONJË QËNDRON

Qumëshët dalandyshë moj
Vlorë e bukur
si hoje me njaltë si gjil i këputur

Si pikë e vesës mbi fletë trëndafili
mbi gjethje dafine të këndon bilbilë

Si gur diamanti, zjarr që s'ke
të shuar
si shqiponjë qëndron, mbi det
tëkuilluar

Ti që mite djemtë, flamur i lirisë
Vlorë, janë e bukur, Vlorë e pavarësia

Gëdhendur me dorë nga vetë
perëndia
Vlorë, janë e bukur, Vlorë pavarësia

Vlorë, la ville héroïque, plein d'histoire.
Le berceau de la liberté
l'indépendance,
le berceau du drapeau.

Vlorë, a heroic city,
with an eventful history.
The cradle of freedom
and independence.
The city where
the Albanian flag was born.

11 - 95 VJETORË

95 vjetorë
Vlora përsëri mbi Vlorë
shajpet përsëri mbi trima
nga Kosova tek Janina

95 vjet të uruar
vjmë me bugeta në duar
vjmë me këngët, vallet tonë
si shqiponja tek shqiponja

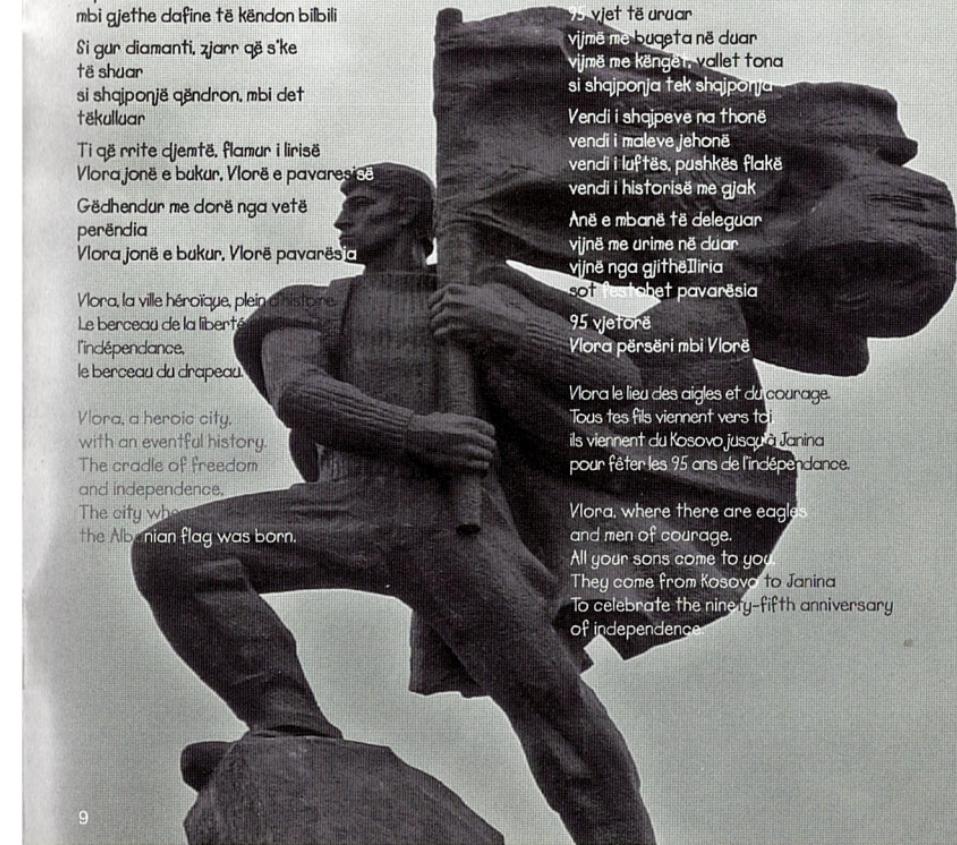
Vendi i shqipave na thorë
vendi i maleve jehonë
vendi i luftës, pushkës flakë
vendi i historisë me gjak

Anë e mbanë të deleguar
vjinë me urime në duar
vjinë nga gjithëlluria
sot festohet pavarësia

95 vjetorë
Vlora përsëri mbi Vlorë

Vlorë, le lieu des aigles et du courage.
Tous tes fils viennent vers toi,
ils viennent du Kosovo jusqu'à Janina
pour fêter les 95 ans de l'indépendance.

Vlorë, where there are eagles
and men of courage.
All your sons came to you.
They come from Kosovo to Janina
To celebrate the ninety-fifth anniversary
of independence.

Te lëndina përmbi ftua
si thëllëza duke kënduar
kush i kreh pendet e tua
kush puthi buzët e tua
u dogj e u përvëluar

Shkron e vjen qjo që dua
vajzë e bukur loz me mua
vjen qjo që më do mua
me ato naze mbi tha

Shegë e kuq, loz me mua
gërshefat supin mbuluar
sytë si qji i kalluar
zemrën flakë të përvëluar

Chanson d'amour d'un garçon qui veut
baiser les lèvres de son amoureuse.
Elle est si belle.
Ses yeux sont clairs comme l'eau et
son cœur est en feu.

The love song of a boy who wishes to
kiss the lips of the girl he loves.
She is beautiful.
Her eyes are as clear as water and
her heart is like fire.

13 - VITORI ME NAZE SHUMË

Kur më merr ujë në lumë
Vitor me naze shumë

Mos m'i mbush moj enët plot
Vitor me naze shumë

Je e vogël s'i mban dot
Vitor me naze shumë

Ti mbush unë me borzilok
Vitor me naze shumë

Mbushi moj dy gishtë më firë
Vitor me naze shumë

Ti mbush unë me trëndafilë
Vitor me naze shumë

Le garçon chante à la fille de
son cœur qu'elle est belle et
qu'il veut être à côté d'elle.

Il veut remplir les cruches d'eau
non pas avec de l'eau mais avec
des roses et cela juste par
amour pour elle.

The boy sings to the girl he
loves; he tells her she is
beautiful and that he wants
to be at her side.

He wants to fill the pitchers
not with water but with
roses, because he loves her.

14 - DIL MOJ HËNË E BUKUR

Dil moj hënë e bukur
dil e nxirrima faqen

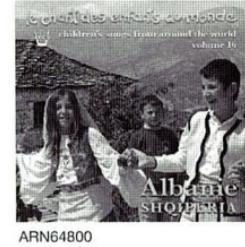
faqen rrumbullaken o
maj e bukura sa s'ka

E bukur pér marshalla
më je larg qejfi ma ka
s'të kap dot pér ollok

Dil, dil, dil moj hënë
dil moj hënë e bukur dil

Ma chanson célèbre
la beauté de la lune.
Elle est claire, propre et si belle.
Chez nous, la beauté de la lune est
comparable à la beauté d'une fille.

My song celebrates
the beauty of the moon.
The moon is bright and clear,
and so lovely.
For us, the beauty of the moon is like
the beauty of a young woman.

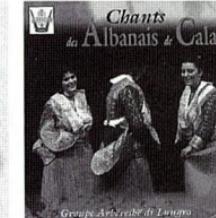

ARN64800

RETROUVEZ TOUT L'ESPRIT DE L'EUROPE CENTRALE :

CODEX CAIONI

ARN68785 - Un jour de noces
baroques en TransylvanieChants
de l'Albanais de Calabre

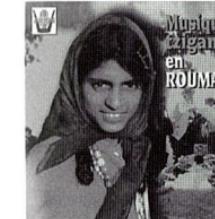
ARN64404

ORCHESTRE KLEZMER
SHPILES NOKH A MOL

ARN64208

BULGARIE
Chants et
Danses

ARN64244

Musique
Régionale
en ROUMANIE

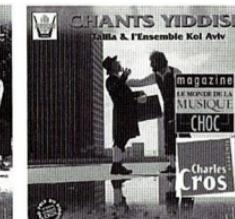
ARN64236

Musique de mariage
et de fêtes roumaines
des pays roumains et des Moldaves

ARN64416

ORCHESTRE KLEZMER
SHPILES NOKH A MOL

ARN64120

CHANTS YIDDISH
Tulla & l'Ensemble Kol Avt

ARN64042